

‘Històries de la lluna vella’, de Josep Colomer.

Editorial 3 i 4, 2022.

NARRATIVA

Ressenyat per Lourdes Toledo

La literatura de Josep Colomer, (Benitatxell, 1957) guarda, segons com es mire, un cert paral·lelisme amb algunes de les obres de Leonardo Sciascia, llibres com ara *A cadascú el que és seu*, *Negre sobre Negre* i, sobretot *Todo modo*, on l'escriptor sicilià esbossava un retrat literari i social del poder polític italià, les implicacions amb el món empresarial, i la seua penetració en la cultura i la societat italianes.

D'alguna manera, Sciascia va utilitzar una escriptura de tipus clàssic per a il·luminar amb precisió extrema certes zones de la realitat, Colomer, amb un altre estil i en unes coordenades temporals i geogràfiques distintes, posa llum i humor també sobre certes zones de la realitat de la Marina, la comarca on ell va nàixer i que on s'ha nodrit d'històries i referents. Uns indrets i paisatges i una forma de vida que Colomer i els seus han vist transformar-se amb els anys.

La literatura de Josep Colomer acull molts personatges anònims cèlebres, alguns de ben estrambòtics, d'un poble inventat, Benià, susceptible de ser ubicat i imaginat amb facilitat. Anècdotes, llegendes, fites històriques i tossuderies diverses són, en mans de Colomer, tresors literaris sorgits de la quotidianitat i de les vides més innòcues i alhora més insospitades.

Josep Colomer és un narrador de mena i de personalitat discreta, dels que a penes si es deixen veure en ambients literaris. Ell llegeix i escriu, sobretot ara que està jubilat. De parla mesurada i discreta, recollit en el seu poble, absent del soroll mediàtic i internauta, viu en un “silenci” aparent on hi ha una gran veu narrativa. Potser és precisament perquè “calla” que té tant a dir. I d'aquest dir sorgeixen les *Històries de la lluna vella*.

Arrelada a la transformació “forçada” d'un paisatge i d'una forma de vida a través del temps, un temps relativament curt, on tot ha canviat: les botigues, les cases, els oficis, els costums, la seua literatura es pot aplicar a moltes realitats no valencianes, perquè transcendeix allò local i genera un univers literari universal i universalitzat. Són molts els temes inherents a la condició humana que suren en aquests relats: **l'atzar, la imprevisibilitat de la vida, el destí, la superació, la violència contra les dones, el feixisme, la guerra (els covards), la venjança, l'absurditat i la ironia tràgica de la vida, la comicitat de molts moments... La fragilitat humana, els desenganys...** La cultura popular, les supersticions, els avanços tecnològics, la presència asfixiant de l'església catòlica i del credo en les vides de la gent... Les ganes de viure... Sovint en una mateixa història tot pega la volta una i dues vegades, com ara en “Fados, boleros i bacallans”.

Cal dir que **la tradició oral i l'art de contar històries –Colomer n'ha escoltades moltes al llarg de la vida– està present també en molts relats, com ara “La Revolució Industrial”, on Abraham el Constatí, personatge aventurer i magnètic, conta una història que ens atrapa.**

Connectades per un tel invisible, on alguns personatges, fins i tot alguns que ja coneixíem de *Les espines del peix*, apareixen i desapareixen, algunes de les històries d'aquest llibre ofereixen un atractiu especial: és el cas d'“El senyor se'n pot anar a fer la mà”, un relat ple de tendresa i de sorpreses, on la ironia de la vida, la incredulitat i la màgia de l'afecte aconseguen allò que ningú no imaginaria. O “La vespa de Calpúrnia”, una història que retrata un incipient alliberament de la dona en un ambient encara bastant rural, tremendament catòlic, patriarcal i asfixiant en molts sentits, i on és tal la força del personatge femení, que amara la tragèdia fins i tot de certa esperança.

Tot és possible a Benià, aquest poble “imaginari” de bellesa privilegiada que molts lectors reconeixeran. I de nou el poble és un dels protagonistes omnipresent, amb tantes veus com hi viuen, algunes estrambòtiques, d'altres, ben candoroses. Però el poble no seria res sense les cases, els espais íntims. Les descripcions de les cambres, de cada casa, hi creen una atmosfera particular i única. No hi ha dubte que Colomer és un mestre de les descripcions, fins al punt que a través d'elles ens fa creure que el temps s'ha aturat, i de vegades sembla que sí, que tot ha quedat de sobte en suspensió. Així ocorre durant la irrupció del frigorífic a casa de Bonaventura Benanat, o l'odissea de la vetlla i la dentadura de Gregori, o el televisor de Modesto Ribera.

Paisatges, ambients, diàlegs plens d'humor i d'ironia construeixen un món de vegades un xic delirant, però és sobretot la teatralitat dels personatges allò que impregna caràcter, solidesa i personalitat a les històries, perquè cada veu, cada vida, és un bocí del poble, d'història compartida i, a més, contada amb la riquesa i la naturalitat lingüística de la Marina, perquè Colomer és un mestre a l'hora d'emprar els registres locals, però sense caure en el dialectalisme, sinó conservant la riquesa i la plasticitat d'un llenguatge heretat i miraculosament preservat. Aquest còctel polifònic, junt amb una escenografia detallada a través dels escenaris de la memòria, és de vital importància perquè en el detall està també la majestuositat del llibre.